

О. ДОВЖЕНКО ТА ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОГО КІНЕМАТОГРАФУ

Вінницький національний технічний університет.

Анотація Розглянуто творчість О. Довженка як видатного українського кінематографіста

Ключові слова: Олександр Довженко, український кінематограф, кіно.

Annotation The work of O. Dovzhenko as an outstanding Ukrainian cinematographer is considered

Key words: Oleksandr Dovzhenko, Ukrainian cinema, cinema.

Вступ

Ім'я Довженка знають у всьому світі. Його фільми “Звенигора” (1928), “Арсенал” (1929), “Земля” (1930) та інші входять до світових рейтингів. А новаторські методи монтажу та роботи з кадром справили величезний вплив на весь світовий кінематограф. На його честь було перейменовано відому київську кіностудію і навіть є свідчення, що Чарлі Чаплін високо цінував творчість українського режисера і в одній зі своїх промов сказав, що “слов'янство поки що дало світові кінематографії одного творця – мислителя та поета, Олександра Довженка” [1]. Мета роботи дослідити творчу діяльність українського кінематографіста.

Основна частина

До початку ери звукових фільмів, у 1920-30-х в період ВУФКУ (Всеукраїнського фотокіноуправління) в Україні було створено низку німих стрічок, найвідоміша з яких — “Земля” Олександра Довженка. Кінокритики вважають її культовою для свого часу. “Земля” - це фільм агітаційного характеру, у якому підносяться праця на землі та хлібороби. Довженко першим у світовому кіно виразив світогляд, якісно відмінний від досі зображуваного. Це світогляд хліборобської нації, в якій спокійна гідність зумовлена її способом життя. Середовище і люди — єдине і нероздільне, їхній спосіб життя є споконвічним, а світогляд непохитним. Символіка Довженка була тісно пов'язана зі світоглядом українського народу та образністю народної поезії. У фільмі Довженко показав розірвання органічного і містичного зв'язку з землею, яке спричинює колективізація [2].

Після виходу “Земля” була дуже популярна за кордоном. Світові критики називали Довженка “Гомером кінематографа” [3], у той час як у Радянському Союзі картина була заборонена до 1958 року через надмірний натуралізм, пантеїзм і небажання висвітлювати класову боротьбу. Того ж 1958 року після міжнародного референдуму в Брюсселі, вона увійшла до числа 12 найкращих фільмів всесвітньої історії кіно. Сталінське визначення соціалістичної культури перетворилося на ідеологічну доктрину, пролетарською за змістом. Все, що не вписувалося в доктрину проголошувалося ворожим. Перший фільм трилогії, “Звенигора”, був сенсацією 1928 року, але водночас це стало початком особистої трагедії Довженка — за цю стрічку, та згодом за фільм “Земля” його звинувачували в буржуазному націоналізмі [4].

Другий фільм трилогії, “Арсенал”, вважають одним з найвидатніших експресіоністських фільмів українського кіно. Серед усіх картин режисера він найбагатший на кінематографічні знахідки: пряме авторське втручання в події, провокація глядача, психологічні паузи. Такою ж знахідкою була й робота із запрошеними не акторами. Режисер спілкувався особисто з кожним, провокував і робив так, щоб не актор забував про камеру, і не грав, а діяв. У кінцевій сцені обстріляний головний герой, наступає на ворогів далі й далі так, наче від нього відскакують кулі. Цей кадр спровокував думку, нібито Довженко є найбільш комуністичним з усіх радянських режисерів [5].

Під час зйомок фільму “Щорс” Довженко вдався до цікавого ходу поставив більшовицький

фільм на українському тлі. Внаслідок цього фільм набув національного забарвлення. Він сповнений народних пісень та танців, місцевих звичаїв та дум. Довженко органічно поєднав в фільмі російську та українську мови. Водночас це був гімн більшовицькій міфології та героїзму, останній акт більшовицької саги, розпочатої Довженком у “Арсеналі”. За перший же тиждень виходу фільму на екрани, його переглянуло близько 31 мільйона глядачів. Варто зазначити, що фільм був знятий на замовлення Сталіна у так званий період “Розстріляного відродження” і Довженко не міг не виконати вимогу генсекретаря.

Після приєднання Галичини внаслідок пакту Молотова-Ріббентропа в 1939 році Довженко здійснив двомісячну експедицію кінематографістів Західною Україною та Білорусією. Її результатом стала історична хроніка “Визволення”, що супроводжувалась різким політичним коментарем. У хроніці Олександр Довженко показав щойно визволений від польського ярма народ, але народ багатий та цивілізований, в якому живе дух свободи, який важко приховати від камери. Під час Другої світової війни Довженко займався зйомками документальних стрічок. Після неї, у останні роки свого життя, зняв свій перший кольоровий фільм “Мічурін”, який позитивно сприйняла публіка[6].

Висновки

Таким чином, Олександр Довженко не тільки зробив великий вклад у розвиток кіно, а й показав цілому світові через свої фільми, що таке Україна та її народ. Олександра Довженка можна по праву вважати найвидатнішим піонером українського кінематографу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- 1.10 невідомих фактів про Олександра Довженка [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://kinoukraine.com/10>
- 2 Сідлецька Т. І. Історія української культури [Текст]. Частина 2: навчальний посібник / Т.І. Сідлецька – Вінниця: ВНТУ, 2016. – С.28.
3. “Земля” Довженка. Фільм, що змусив світ говорити про українське кіно [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://bit.ly/2A02Gtn>
4. ТОП-5 фільмів Олександра Довженка, які повинен побачити кожен [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу: <https://bit.ly/3diPMF7>
5. Фільм “Арсенал” [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://bit.ly/3d9AMck>
6. Довженко Олександр Петрович [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://bit.ly/2SAPfGv>

Ісаков Андрій Васильович, студент групи ПІ-18б, факультет інформаційних технологій та комп’ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця. roady.birdy@ukr.net

Isakov Andrey, student of group P-18b, Faculty for Information Technologies and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

Науковий керівник: *Зінко Олена Василівна* – кандидат історичних наук, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: zinko-ov@ukr.net.

Supervisor: *Zinko Elena* - Ph.D., assistant professor of philosophy and humanities sciences Vinnitsa National Technical University, Vinnitsia, e-mail: zinko-ov@ukr.net.